Seletuskiri
vangistusseaduse § 31[1] muutmise seaduse eelnõu

1. Sissejuhatus

Eelnõu sätestab vangistusseaduse (VangS) § 31[1] Interneti kasutamine uue sõnastuse. Luuakse VangS § 31[1] uus tasakaalustatud regulatsiooni, mis võimaldab kinnipeetavatel kasutada tänapäevaseid digilahendusi ulatuses, mis toetab nende õiguste teostamist ja taasühiskonnastamist, tagades samal ajal vangla julgeoleku, korra ning vanglateenistuse järelevalve. Selline lahendus võimaldab paremini tasakaalustada kinnipeetava PS §-st 44 tulenevat õigust saada üldiseks kasutamiseks mõeldud teavet ning vangla julgeoleku, korra ja vangistuse täideviimise eesmärkidega seotud põhiseaduslikke väärtusi.

Riigikohus tunnistas 17.06.2026. a otsusega asjas nr 5-26-16 põhiseadusvastaseks kinnipeetavate internetikasutust reguleerivad sätted, mis puudutasid juurdepääsu Justiitsministeeriumi, Maksu- ja Tolliameti, Politsei- ja Piirivalveameti ning Eesti teabevärava veebilehtedele. Põhiseadusvastasus tuvastati nii volitusnormis, mis andis ministrile liiga laia otsustusõiguse, kui ka materiaalselt, kuna neile veebilehtedele juurdepääsu välistav piirang oli Riigikohtu hinnangul ebaproportsionaalne.

Uus regulatsioon tuleb kehtestada hiljemalt 17. detsembriks 2026. Ettepanek VangS § 31[1] muutmiseks on esitatud õiguskomisjonile JDM kirjas 21.09.2026.

Eelnõu ja selle juurde esitatud seletuskirja on ettevalmistanud õiguskomisjon koostöös Justiits- ja Digiministeeriumiga.

Eelnõuga muudetakse vangistusseadust.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthäälte enamus.

2. Seaduse eesmärk

Seaduse eesmärk on viia vangistusseaduse § 31[1] (Interneti kasutamine) kooskõlla põhiseadusega.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb ühest muudatusest. Riigikohus tunnistas 17.06.2026. a otsusega asjas nr 5-26-16 põhiseadusvastaseks kinnipeetavate internetikasutust reguleerivad sätted, mis puudutasid juurdepääsu Justiitsministeeriumi, Maksu- ja Tolliameti, Politsei- ja Piirivalveameti ning Eesti teabevärava veebilehtedele. Põhiseadusvastasus tuvastati nii volitusnormis, mis andis ministrile liiga laia otsustusõiguse, kui ka materiaalselt, kuna neile veebilehtedele juurdepääsu välistav piirang oli Riigikohtu hinnangul ebaproportsionaalne. Justiits- ja Digiministeeriumil tuleb uus regulatsioon kehtestada hiljemalt 17. detsembriks 2026. Sellest tulenevalt palume eelnõu muuta ja täiendada eeltoodud punktiga lisaks 20.05.2026. a esitatud muudatusettepanekutele.

Riigikohus heitis VangS internetikasutuse regulatsioonile ette nii volitusnormi puudusi kui ka sisulist ebaproportsionaalsust. Riigikohus leidis, et VangS § 31[1] lg-d 1 ja 2, mis volitasid ministrit määrusega otsustama, millistele veebilehtedele kinnipeetavad ligi pääsevad, ei vastanud põhiseaduse nõuetele. Esmalt delegeeris seadus ministrile liiga laia otsustusõiguse. Seadus ei

määranud piisavalt, millises ulatuses peab internetile ligipääs olema tagatud, vaid jättis selle sisuliselt ministri otsustada. Teiseks ei olnud volitusnorm piisavalt määratletud. Norm keskendus üksnes riigi julgeolekuhuvidele ega sisaldanud põhiõiguste kaitseks vajalikke sisulisi piire ega juhiseid. Minister võis sisuliselt otsustada, et internetti üldse ei võimaldata, viidates näiteks tehnilise suutlikkuse puudumisele. Selline võimalus tähendas Riigikohtu hinnangul, et täitevvõim otsustab ise põhiõiguse ulatuse, kuigi selle peab määrama seadusandja. Riigikohus rõhutas, et seadus ei pea küll ise loetlema kõiki lubatud veebilehti, kuid peab sätestama põhimõtted ja piirid, millest minister peab lähtuma. Seetõttu tunnistas Riigikohus VangS § 31[1] lg-d 1 ja 2 põhiseadusega vastuolus olevaks ning kehtetuks (kehtetuks tunnistamine lükati edasi, et anda seadusandjale aega uus regulatsioon kehtestada).

Riigikohus pidas oluliseks, et vaidlusalustel veebilehtedel (Justiits- ja Digiministeeriumi veebilehel, Maksu- ja Tolliameti veebilehel, Politsei- ja Piirivalveameti veebilehel, Eesti.ee teabeväraval (v.a e-teenused)) avaldatakse peamiselt üldiseks kasutamiseks mõeldud õigusteavet ja riigi tegevust puudutavat teavet, kusjuures selline teave on oluline igaühele, sealhulgas kinnipeetavatele. Samuti aitab juurdepääs sellele kaasa taasühiskonnastamisele, mis on ka vangistuse täideviimise eesmärk (VangS § 6). Riigikohus nõustus, et piirangu eesmärk – vältida vanglateenistuse kontrolli alt väljuvat suhtlust ning tagada julgeolek – on legitiimne. Samas leiti, et riik ei olnud piisavalt kaalunud vähem piiravaid lahendusi. Võimalikud olid tehnilised meetmed (filtrid, veebilehtede kohandamine, staatilised koopiad, DIGARi lahendus), samuti korralduslikud meetmed (näiteks ligipääs statsionaarsetes arvutites taotluse alusel). Riigi esitatud kulupõhjendused ei olnud kohtu hinnangul piisavad, et õigustada täielikku keeldu. Otsuses rõhutati, et võimalus küsida teavet teabenõudega ei ole tegelik alternatiiv veebilehele ligipääsule, sest inimene ei tea, millist teavet veebilehel parasjagu avaldatakse, samas kui veebileht annab ajakohase ja tervikliku ülevaate. Lisaks on teabenõuded aeglasemad, kulukamad ning koormavad nii riiki kui ka kinnipeetavat. Riigikohus viitas nii Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale kui ka rahvusvahelistele soovitustele ning leidis, et internet on tänapäeval peamine kanal õigusteabe ja avaliku teabe saamiseks, kinnipeetavate digitaalsest ühiskonnast isoleerimine raskendab nende taasühiskonnastamist, ligipääs õigusteabele aitab kaasa õiguskuulekale käitumisele ja seeläbi ka ühiskonna turvalisusele.

Riigikohus leidis, et internetile juurdepääsu tingimused ja piirangud peavad olema seaduses piisavalt selgelt sätestatud ning seadusandja ei saa jätta täitevvõimule täielikku otsustusõigust põhiõiguste tagamise üle. Veebilehtedele, mis sisaldavad olulist õigus- ja avalikku teavet ega kujuta endast iseenesest julgeolekuohtu, juurdepääsu võimaldamine toetab vangistuse eesmärke, eelkõige kinnipeetavate taasühiskonnastamist, õigusteadlikkuse suurendamist ja ettevalmistamist eluks digitaliseerunud ühiskonnas. Seetõttu peab regulatsioon internetile juurdepääsu laiendamisel neid põhimõtteid arvestama. Samas tuleb arvestada ka turvariskidega ja veebilehe seadistamisega seotud kuludega. Iga veebilehe juurdepääsu võimaldamine eeldab eraldi seadistamist, testimist ja turvakontrolli. Kuna veebilehtedel tehakse pidevalt muudatusi, võivad senised turvameetmed muutuda ebapiisavaks ning riskid uuesti ilmneda, mistõttu on vajalik regulaarne seire ja ümberhindamine. Veebilehtede haldamine, turvariskide analüüs, sisu filtreerimine ja muudatuste testimine nõuavad märkimisväärset IT-ressurssi, mida oleks otstarbekam suunata põhiteenuste arendamisse. Näiteks üksnes kõigi riigiasutuste veebilehtedele juurdepääsu võimaldamine vangidele tooks kaasa olulise arendus- ja halduskoormuse. Sõltuvalt veebilehtede arvust ja lahenduse tehnilisest keerukusest võib sellise lahenduse arendamise, haldamise ja turvalisuse tagamise töömaht ulatuda sadade või isegi tuhandete töötundideni aastas. Seda arvestades tuli leida lahendus, mis ühelt poolt võimaldaks kinnipeetavatele kasutada internetti laiemalt, kuid siiski arvestades seda, et

vanglateenistusel on VangS § 31^1 lõiked 1,2, Vangla sisekorraeeskirja § 52^1 lg 1. kohustus kontrollida, kellega kinnipeetav suhtleb ja kirjavahetust peab (VangS § 29 lg 21). Seda kohustust tuleb vanglateenistusel jälgida ka internetikasutuse puhul.

Sobiva sõnastuse leidmiseks analüüsiti, kuidas on interneti kasutamist vanglas reguleerinud teised riigid. Näiteks Soome Vankeuslaki sisaldab interneti kasutamise kohta eraldi sätet (§ 12:9a „Interneti kasutamine"). Seaduse kohaselt võib vangile anda loa interneti kasutamiseks. Interneti kasutamine peab olema seotud töö, hariduse, õigusasjade, sotsiaalasjade, eluasemeküsimuste, toimetuleku või muu võrreldava olulise põhjusega. Kinnises vanglas peab olema tehniliselt tagatud, et vang pääseb ligi üksnes nendele veebilehtedele, mille kasutamiseks on luba antud. Interneti kasutamine ei tohi ohustada vangla korda ega julgeolekut ning antud loa võib hiljem tagasi võtta. Lisaks sätestab seadus, et internetikasutust võib tehniliselt jälgida ning ametnik võib selle kasutamist vahetult kontrollida. Samas peatükis on eraldi reguleeritud ka e-posti kasutamine. Vankeuslaki reguleerib interneti kasutamise eesmärke, loa andmise eeldusi, julgeolekunõudeid ja järelevalvet, mitte konkreetsetele veebilehtedele juurdepääsu lubamist. Konkreetse ligipääsu üle otsustatakse vangla administratsiooni poolt üksikjuhtumi asjaolusid arvestades.

Rootsis ei ole õigusaktis lubatud veebilehtede nimekirja. Samuti ei ole interneti kasutamise õigus seotud konkreetsete domeenidega. Fookus on sellel, milleks internetti kasutatakse, milline on julgeolekurisk ja kas kasutamist saab tehniliselt kontrollida. Kriminalvården (Rootsi vanglate ja kriminaalhoolduse amet) kehtestab vanglatele siduvad sisemised eeskirjad (föreskrifter ja allmänna råd) ning otsustab üksikjuhtumitel, kas ja millistel tingimustel vang internetti kasutada võib. Praktikas võimaldatakse interneti kasutamist peamiselt hariduse omandamiseks, töö tegemiseks, rehabilitatsiooni eesmärkidel, muudel konkreetsetel eesmärkidel, kui julgeolekurisk on maandatav.

Euroopa Nõukogu kogus liikmesriikidelt infot interneti kasutamise kohta vanglates juba mitu aastat tagasi. Vastustest ilmneb, et paljud riigid lubavad internetti üksnes vangla järelevalve all ning sageli ainult hariduse või ametiasutustega suhtlemise eesmärgil. Näiteks Austria lubab internetti õppeosakonnas, Belgia peab vajalikuks piirata ligipääsu kesksete kontaktpunktideni, Norra kasutab lubatud veebilehtede süsteemi (white page system), Sloveenia ja Horvaatia võimaldavad internetti vangla järelevalve all.

Võttes arvesse Riigikohtu otsusest tulenevat, teiste riikide praktikat ning vajadust saada ülevaadet vanglas toimuvast veebiliiklusest, on sätete sõnastamisel laiendatud interneti kasutamise võimalusi, kuid säilitatud kontrollimise võimalus. Seaduses määratakse kindlaks interneti kasutamise raamistik ja tingimused. Samal ajal sätestatakse seaduse tasandil interneti kasutamise piirid, järelevalve alused ning väärkasutamise tagajärjed.

Lõikes 1 sätestatakse teabeallikad, veebilehed, elektroonilised teenused ja veebilahendused, millele kinnipeetavale interneti vahendusel juurdepääs võimaldatakse. Võrreldes üldise internetijuurdepääsuga võimaldab konkreetsete juurdepääsuvõimaluste sätestamine piirata kinnipeetava internetikasutuse nende allikate ja funktsioonidega, mille kättesaadavaks tegemine on põhjendatud kinnipeetava õiguste teostamise, teabe saamise või vangistuse täideviimise seisukohalt. Juurdepääs toimub vanglateenistuse järelevalve all ja selleks kohandatud seadme kaudu. Kohandatud seadme all peetakse silmas seadet, mille tehnilised ja tarkvaralised lahendused võimaldavad piirata kinnipeetava juurdepääsu seaduses lubatud veebilehtede, teenuste ja funktsioonidega ning rakendada interneti kasutamiseks vajalikke turva- ja järelevalvemeetmeid.

Juurdepääsu võimaldamine konkreetsele veebilehele ei tähenda seega tingimata selle veebilehe kogu funktsionaalsuse ega veebilehel sisalduvate välislinkide kaudu muudele internetilehekülgedele juurdepääsu võimaldamist.

Lõike 1 punkti 1 kohaselt võimaldatakse kinnipeetavale juurdepääs ametlikele Eesti ja Euroopa Liidu õigusaktide ja kohtulahendite andmebaasidele ning ametlikule Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendite andmebaasile. Punkti eesmärk on tagada kinnipeetavale vahetu juurdepääs usaldusväärsele ja ajakohasele õigusteabele, mida ta võib vajada nii enda õiguste kaitsmiseks kui ka oma õigusliku olukorra mõistmiseks. Eraldi nimetatakse Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendeid, kuna Euroopa inimõiguste konventsioonist tulenevad õigused ja nende tõlgendamist käsitlev kohtupraktika on olulised ka kinnipeetava õiguste seisukohalt.

Lõike 1 punktis 2 sätestatakse juurdepääs Riigikogu, Eesti kohtute, õiguskantsleri, Justiits- ja Digiministeeriumi, Politsei- ja Piirivalveameti ning Maksu- ja Tolliameti ametlikele veebilehtedele, Ametlike Teadaannete veebilehele ja Eesti teabeväravale avalikuks kasutamiseks mõeldud andmetele. Nimetatud veebilehtede kaudu tehakse üldiseks kasutamiseks kättesaadavaks avaliku võimu tegevust, isikute õigusi ja kohustusi, riigi toimimist ning avalikke teenuseid puudutavat teavet. Veebilehtede nimetamine seaduses tagab selguse, millistele avaliku võimu teabeallikatele peab kinnipeetaval olema juurdepääs, ning välistab vajaduse määrata nende veebilehtede ring kindlaks ministri määruse või üksikotsustega. Loetelu hõlmab ühelt poolt põhiseaduslike institutsioonide – Riigikogu, kohtute ja õiguskantsleri – veebilehti ning teiselt poolt selliste täidesaatva riigivõimu asutuste veebilehti, mille kaudu avaldatav teave võib olla kinnipeetavale tema õiguste teostamise ja vabanemiseks ettevalmistamise seisukohalt oluline. Eesti teabevärava kaudu on kinnipeetaval võimalik saada koondatud teavet riigi ja kohaliku omavalitsuse korralduse, isikute õiguste ja kohustuste ning avalike teenuste kohta. Ametlike Teadaannete veebilehele juurdepääs võimaldab tutvuda õigusaktide alusel avaldatavate ametlike teadetega. Punktis 2 nimetatud veebilehtedele juurdepääsu võimaldamine ei tähenda iseenesest õigust kasutada kõiki nende veebilehtede kaudu pakutavaid elektroonilisi teenuseid, suhtlusvõimalusi või välislinke. Interneti kasutamise tehnilisel korraldamisel on võimalik piirata juurdepääs veebilehe avalikule teabeosale või muule seadusega lubatud funktsionaalsusele.

Lõike 1 punkti 3 kohaselt tagatakse kinnipeetavale juurdepääs vähemalt ühe avalik-õigusliku ringhäälinguorganisatsiooni veebis kättesaadavale uudisteportaalile või selle uudiste tekstiosale. Muudatuse eesmärk on võimaldada kinnipeetaval saada interneti vahendusel regulaarset ja ajakohast teavet ühiskonnas toimuvate sündmuste kohta. Juurdepääs päevakajalisele teabele aitab säilitada kinnipeetava sidet ühiskonnas toimuvaga ning toetab tema ettevalmistamist vabanemiseks ja ühiskonda naasmiseks. Seadus ei nõua juurdepääsu võimaldamist uudisteportaali kogu tehnilisele funktsionaalsusele. Vanglateenistus võib võimaldada juurdepääsu üksnes portaali uudiste tekstiosale, kui see on vajalik internetikasutusega kaasnevate riskide maandamiseks. Selline lahendus võimaldab teha kinnipeetavale kättesaadavaks uudiste sisulise teabe, ilma et vanglateenistus peaks võimaldama juurdepääsu näiteks video- ja helivoogudele, kommentaariumidele, välistele sisuteenustele või muule funktsionaalsusele, mille kasutamine ei ole sätte eesmärgi saavutamiseks vajalik.

Lõike 1 punkti 4 kohaselt võimaldatakse kinnipeetavale juurdepääs vanglateenistuses kasutatava tõlkerakenduse veebilehele. Tõlkerakenduse kasutamise võimalus on vajalik eelkõige olukordades, kus kinnipeetav ei valda piisavalt eesti keelt ning tal on vaja mõista vangistuse täideviimise,

asjaajamise või muu igapäevase tegevusega seotud võõrkeelset või eestikeelset teavet. Samuti võimaldab tõlkerakendus toetada kinnipeetava iseseisvat toimetulekut talle kättesaadavaks tehtud teabe ja elektrooniliste lahenduste kasutamisel. Juurdepääs piirdub vanglateenistuses kasutatava tõlkerakendusega ega anna kinnipeetavale õigust vabalt valida internetis kättesaadavaid tõlke- või muid tehisintellektil põhinevaid teenuseid.

Lõike 1 punktis 5 sätestatakse vangistuse täideviimisel kinnipeetavale kasutamiseks võimaldatavad elektroonilised teenused ja veebilahendused. Erinevalt punktidest 1–4, mis käsitlevad peamiselt internetis avaldatud teabele juurdepääsu, võimaldab punkt 5 teha elektroonilises keskkonnas konkreetseid toiminguid ja kasutada vangistuse täideviimiseks ette nähtud digitaalseid teenuseid. Nende all peetakse silmas vanglateenistuse poolt kinnipeetavale kasutamiseks ette nähtud ja võimaldatud digitaalseid lahendusi, mida kasutatakse vangistuse täideviimisega seotud asjaajamiseks, teenuste kasutamiseks ja muude toimingute tegemiseks.

Sätte alusel võimaldatavate elektrooniliste teenuste ja veebilahenduste hulka kuuluvad muu hulgas kinnipeetavale kohandatud e-toimiku süsteem, vanglale elektrooniliste pöördumiste esitamise võimalus, VangS § 23 lõikes 1 nimetatud eesmärgil lähedasega suhtlemiseks kasutatav lahendus, võimalus tutvuda enda kohta vangiregistrisse kogutud teabega ulatuses, milles sellele ei kehti õigusaktist tulenev juurdepääsupiirang, ning veebilahendus sisseostude tegemiseks. Sättest ei tulene kinnipeetavale õigust nõuda enda valitud elektroonilise teenuse või veebilahenduse kasutamise võimaldamist. Samuti ei tulene sättest õigust kasutada samal eesmärgil mis tahes avalikult kättesaadavat elektroonilist teenust. Punkt hõlmab üksnes neid teenuseid ja lahendusi, mille kasutamise on vanglateenistus kinnipeetavatele võimaldanud. Kasutatav tehniline lahendus peab olema vanglateenistuse poolt kinnipeetavale kasutamiseks võimaldatud ja vangistuse tingimustele kohandatud. Selline regulatsioon võimaldab teenuseid tehnoloogia arenedes muuta ja edasi arendada, ilma et iga konkreetse infosüsteemi tehnilise lahenduse muutumine tingiks seaduse muutmise vajaduse.

Lõikes 2 sätestatakse kinnipeetava kohustused interneti kasutamisel. Internetti tuleb kasutada üksnes selleks ettenähtud eesmärgil ja ulatuses ning järgida interneti kasutamise tingimusi. Kohustused on vajalikud, kuna tehniliste meetmetega ei ole võimalik täielikult välistada kõiki lubatud internetiressursside väärkasutamise võimalusi. Kinnipeetav ei tohi püüda kõrvale hoida juurdepääsule kehtestatud piirangutest. Keeld hõlmab muu hulgas katseid pääseda lubatud veebilehe või teenuse kaudu internetiressurssidele või funktsioonidele, mille kasutamist ei ole talle võimaldatud, ning muid katseid tehnilistest või korralduslikest juurdepääsupiirangutest mööduda. Keelatud on tehnilistest piirangutest kõrvalehoidmine, internetis toimuva tegevuse varjamine ning interneti kasutamine viisil, mis ohustab vangla julgeolekut või korda või ei ole kooskõlas vangistuse täideviimise eesmärkidega. Säte loob ühtlasi õigusliku aluse reageerida olukordadele, kus kinnipeetav kasutab talle õiguspäraselt võimaldatud internetiühendust muul eesmärgil või püüab tehniliste või muude meetmetega laiendada talle võimaldatud juurdepääsu ulatust. Samuti ei või kinnipeetav varjata oma tegevust ega kasutada internetti viisil, mis ohustab vangla julgeolekut või korda või ei ole kooskõlas vangistuse täideviimise eesmärkidega. Tegemist on üldise interneti nõuetekohase kasutamise kohustusega, mis võimaldab reageerida ka sellistele väärkasutuse viisidele, mida ei ole võimalik tehniliste meetmete või üksikasjalike kasutusreeglitega ammendavalt ette näha.

Lõikes 3 sätestatakse vanglateenistuse õigus kontrollida, kas kinnipeetav kasutab internetti talle lubatud viisil. Järelevalve on kontrollitud internetijuurdepääsu lahutamatu osa ning võimaldab tuvastada interneti kasutamise tingimuste rikkumisi ja internetikasutusega kaasnevaid julgeoleku- või korrakaitseriske. Interneti kasutamise tingimuste rikkumise korral võib vanglateenistus piirata kinnipeetava interneti kasutamist kuni 30 päevaks. Piirangu eesmärk ei ole kinnipeetava karistamine toimepandud rikkumise eest, vaid vangla julgeoleku ja korra tagamine, uue rikkumise ärahoidmine või interneti eesmärgipärase kasutamise tagamine. Tegemist on seega ennetava meetmega, mille kohaldamine peab olema seotud rikkumisest tuleneva või selle jätkumisega kaasneva riskiga. Interneti kasutamise piiramine ei ole rikkumise automaatne tagajärg. Vanglateenistus peab igal üksikjuhul hindama meetme kohaldamise vajadust ja ulatust, arvestades rikkumise laadi ja raskust, selle korduvust, rikkumisega põhjustatud või kaasnenud ohtu ning muid olulisi asjaolusid. Kuni 30 päeva on piirangu maksimaalne kestus ning konkreetse piirangu kestus tuleb määrata juhtumi asjaoludest lähtudes. Mida vähem oluline on rikkumine ja sellest tulenev risk, seda väiksema intensiivsusega peab üldjuhul olema ka rakendatav piirang. Piirangu kohaldamisel tuleb järgida proportsionaalsuse põhimõtet. Kui rikkumisega seotud riski on võimalik piisavalt maandada üksnes konkreetse veebilehe, teenuse või funktsionaalsuse kasutamise piiramisega, tuleb võimaluse korral eelistada sellist abinõu kogu internetikasutuse piiramisele.

Lõikes 4 sätestatakse vanglateenistuse õigus töödelda kinnipeetava nõusolekul tema näokujutise või sõrmejälje andmeid, kui see on vajalik paragrahvis sätestatud interneti kasutamise õiguse tagamiseks. Biomeetrilisi andmeid kasutatakse kinnipeetava usaldusväärseks autentimiseks, et tagada konkreetsele kinnipeetavale võimaldatud elektrooniliste teenuste ja internetilahenduste kasutamine selle isiku poolt. Eelnõuga paigutatakse olemasolev regulatsioon paragrahvi muutunud ülesehitusest tulenevalt teise lõikesse (praegune VangS § 31^1 lg 3) ning biomeetriliste andmete töötlemise eesmärki ega ulatust ei laiendata.

Lõikes 5 sätestatakse interneti kasutamise andmete säilitamise eesmärk ja maksimaalne säilitamistähtaeg. Interneti kasutamise andmeid säilitatakse järelevalve teostamise eesmärgil kuni kümme aastat. Andmete säilitamine on vajalik selleks, et vanglateenistusel oleks võimalik kontrollida interneti kasutamise nõuetekohasust, tuvastada võimalikke rikkumisi ning vajaduse korral tagantjärele selgitada interneti kasutamisega seotud asjaolusid. Interneti kasutamise andmete hulka võivad sõltuvalt kasutatavast tehnilisest lahendusest kuuluda eelkõige andmed internetti kasutanud isiku, kasutamise aja ning kasutatud veebilehe, teenuse või funktsionaalsuse kohta. Kümme aastat on seaduses sätestatud maksimaalne säilitamistähtaeg. See ei tähenda, et kõiki interneti kasutamisega seotud andmeid tuleb säilitada kümme aastat. Andmete tegelik säilitamisaeg määratakse lähtudes andmete liigist, nende töötlemise eesmärgist ja järelevalvevajadusest. Täpsemad säilitamistähtajad kehtestatakse lõike 6 alusel valdkonna eest vastutava ministri määrusega.

Lõikes 6 antakse valdkonna eest vastutavale ministrile volitus kehtestada määrusega interneti kasutamise ja selle üle järelevalve teostamise täpsem kord ning interneti kasutamise andmete säilitamise tähtajad. Volitusnorm võimaldab määruse tasandil reguleerida eelkõige interneti kasutamise praktilisi ja tehnilisi tingimusi, juurdepääsu korraldamist, järelevalve teostamist ning eri liiki internetikasutuse andmete säilitamistähtaegu. Nende küsimuste üksikasjalik reguleerimine määruses on põhjendatud nende tehnilise iseloomu ning kasutatavate infotehnoloogiliste lahenduste muutumise tõttu. Põhiõiguste teostamise seisukohalt olulised küsimused sätestatakse seaduses. Seadusega määratakse kindlaks, millistele teabeallikatele, veebilehtedele ja elektroonilistele

lahendustele kinnipeetavale juurdepääs võimaldatakse, kinnipeetava põhilised kohustused interneti kasutamisel, interneti kasutamise piiramise alus ja maksimaalne kestus, biomeetriliste andmete töötlemise alus ning interneti kasutamise andmete säilitamise eesmärk ja maksimaalne tähtaeg. Ministri määrusega saab neid seaduses sätestatud aluseid üksnes täpsustada ega saa seaduses sätestatud internetijuurdepääsu ulatust olemuslikult laiendada või kitsendada.

Muudatuse mõju

Muudatuse peamine mõju seisneb kinnipeetavate interneti vahendusel teabele juurdepääsu võimaluste laiendamises. Võrreldes kehtiva korraga saavad kinnipeetavad juurdepääsu senisest suuremale hulgale veebilehtedele, rakendustele ja internetipõhistele teenustele, mis võimaldab neil iseseisvamalt ja vahetumalt saada õigusteavet, avaliku võimu tegevust käsitlevat teavet ning muud vangistuse täideviimise ja taasühiskonnastamise seisukohalt vajalikku teavet. Seeläbi paraneb kinnipeetavate võimalus teostada oma õigusi ja valmistuda vabanemiseks ja ühiskonda naasmiseks. Internetile juurdepääsu laiendamisega kaasnevaid julgeoleku- ja väärkasutuse riske maandatakse vanglateenistuse järelevalve ning interneti kasutamisele kehtestatud tingimuste ja piirangutega. Uus regulatsioon võimaldab paremini arvestada avalike teenuste ja ühiskonna digitaliseerumisega ning toetab kinnipeetava õiguste teostamist, hariduse omandamist ja taasühiskonnastamist. Samal ajal säilib vanglateenistusel võimalus vältida kontrollimatut elektroonilist suhtlust ning piirata selliseid veebilehti, teenuseid ja funktsioone, millega kaasneb oht vangla julgeolekule või korrale või mis ei ole kooskõlas vangistuse täideviimise eesmärkidega. Regulatsioon põhineb seega kontrollitud juurdepääsu põhimõttel: interneti kasutamise võimalusi laiendatakse ulatuses, milles nende kasutamine on vangistuse eesmärkidega kooskõlas ning tehniliselt ja korralduslikult võimalik, säilitades samal ajal vanglateenistusele vajalikud vahendid interneti kasutamise kontrollimiseks ja väärkasutusele reageerimiseks.

Kokkuvõttes loob § 31[1] tasakaalustatud regulatsiooni, mis võimaldab kinnipeetavatel kasutada tänapäevaseid digilahendusi ulatuses, mis toetab nende õiguste teostamist ja taasühiskonnastamist, tagades samal ajal vangla julgeoleku, korra ning vanglateenistuse järelevalve. Selline lahendus võimaldab paremini tasakaalustada kinnipeetava PS §-st 44 tulenevat õigust saada üldiseks kasutamiseks mõeldud teavet ning vangla julgeoleku, korra ja vangistuse täideviimise eesmärkidega seotud põhiseaduslikke väärtusi. Ettepanek on esitatud JDM kirjas 21.09.2026.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus ei kasutata uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole puutumust Euroopa Liidu õigusega.

6. Seaduse mõjud

Eelnõus esitatud muudatus ei mõjuta regionaalarengut, elu- ja looduskeskkonda, riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldust ega riigi julgeolekut ja välissuhteid, mistõttu ei ole mõju olulisust nendes valdkondades hinnatud.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamine ei too kaasa täiendavaid kulusid.

8. Rakendusaktid

Seaduse rakendamiseks ei ole vaja kehtestada täiendavaid volitusnorme ega rakendusakte. Interneti kasutamise ja selle üle järelevalve teostamise täpsema korra ning andmete säilitamise tähtajad kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. JDM valmistab ette vangla sisekorraeeskirja muudatuse.

Justiitsministri 30. novembri 2000. a määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri" muutmine

Justiitsministri 30. novembri 2000. a määruses nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri" tehakse järgmised muudatused:
1) määruse preambulis asendatakse tekstiosa „§ 31^1 lõike 2" tekstiosaga „§ 31^1 lõike 6";

2) määruse §-d § 52^1–52^2 sõnastatakse järgmiselt:
„§ 52^1. Interneti kasutamise tingimused ja kord
§ 52^2. Interneti ja seadme kasutamise andmete säilitamine ja järelevalve";

3) määruse §-d 52^3–52^4 tunnistatakse kehtetuks.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub järgmisel päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu väljatöötamisel on konsulteeritud Justiits-ja Digiministeeriumiga.

Algatab õiguskomisjon 16.11.2026

Madis Timpson
Õiguskomisjoni esimees